

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 15/2009 vp

Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2008

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä toukokuuta 2009 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi eduskunnan pankkivaltuuston kertomuksen 2008 (K 10/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- pankkivaltuuston puheenjohtaja Timo Kalli
- johtaja Anneli Tuominen ja osastopäällikkö Jukka Vesala, Finanssivalvonta
- finanssijohtaja Teppo Koivisto, Valtiokonttori
- toimitusjohtaja Mika Mustakallio, MORS Software Oy
- professori Vesa Puttonen, Helsingin kauppa-
korkeakoulu

- professori Vesa Kanninen, Helsingin yliopisto
- professori Eva Liljeblom, Svenska Handelshögskolan.

Julkinen kuuleminen talouden ja rahoitusmarkkinoiden näkymistä

Talousvaliokunta järjesti 10.9.2009 kansanedustajille ja tiedotusvälineille suunnatun, julkisen kuulemistilaisuuden otsikolla "Talouden ja rahoitusmarkkinoiden näkymät".

Tilaisuudessa Suomen Pankin pääjohtaja Erkki Liikanen alusti aiheesta "Talouden vapaa pudotus ohi — talouden ja rahoitusmarkkinoiden näkymät tänään" ja Finanssivalvonnan johtaja Anneli Tuominen aiheesta "Finanssisääntelyn ja -valvonnan muutostarpeet finanssikriisin jälkeen".

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kertomuksessa käsitellään Euroopan keskuspankin rahapolitiikkaa ja euroalueen taloutta sekä Suomen taloutta vuonna 2008. Lisäksi kertomuksessa esitellään Suomen Pankin toimintaa ja pankin tilinpäätös. Tilikauden tulos oli 401 miljoonaa euroa, josta 250 miljoonaa euroa käytetään valtion tarpeisiin.

Kertomuksessa on myös Suomen Pankin yhteydessä toiminutta Rahoitustarkastusta selostava osa. Rahoitustarkastus ja Vakuutusvalvontavirasto yhdistettiin vuoden 2009 alussa Finanssi-

valvonnaksi, joka valvoo luotto-, vakuutus- ja eläkelaitoksia sekä muita finanssimarkkinoilla toimijoita, jotka on sen valvottaviksi Finanssivalvontalailla säädetty.

Maailmanlaajuinen finanssikriisi ja Suomi

Elokuussa 2007 alkanut kansainvälinen rahoitusjärjestelmän kriisi on koetellut lähes kaikkia maita. Reaalitalouteen rahoitusjärjestelmän ongelmat ovat heijastuneet viiveellä. Näin on tapahtunut Suomessakin, jossa tuotanto on supistunut ja vienti vähentynyt jyrkästi.

Finanssivalvonnan 25.9.2009 julkaiseman Valvottavien taloudellinen tila ja riskit 2/2009 -julkaisun mukaan Suomen finanssisektori on kestänyt hyvin finanssikriisin vaikutukset. Tilanne arvopaperimarkkinoilla on tasoittunut, mutta finanssikriisin edettyä reaalitalouden kriisiksi vaikutukset erityisesti pankkeihin voimistuvat. Pankkien asiakkaiden lainanhoitovaikeuksien odotetaan kasvavan, kun työttömyys kasvaa ja konkurssit lisääntyvät.

Finanssivalvonta toteaa, että pankkien vakavaraisuus on kriisistä huolimatta pysynyt vahvana ja kannattavuus kohtuullisen hyvänä. Stressitestien mukaan pankkien ja vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus kestää vakavankin taantuman kahtena seuraavana vuonna. Suomen finanssijärjestelmän vakaus ei ole uhattuna, vaikka talouskehitys olisi ennustettua selvästi heikompaa vuosina 2010 ja 2011. Stressitestaukseen osallistui suurin osa Suomen finanssimarkkinoista, mm. kaikki suomalaiset talletuspankit.

Valvojan mukaan kriisi on osoittanut, että riskienhallinnan merkitys korostuu. Suomessa riskienhallinnan taso on Finanssivalvonnan tarkastusten mukaan vähintään kohtuullinen, eikä valvottavissa ole ollut havaittavissa laiminlyöntejä.

Edellä mainitusta julkaisusta löytyy yksityiskohtaista päivitettyä tietoa finanssisektorin tilasta.

Talousvaliokunta toteaa, että useista muista maista poiketen Suomessa toimiluvan saaneet pankit eivät ole ainakaan toistaiseksi joutuneet turvautumaan julkiseen tukeen. Niiden ei ole tarvinnut markkinaehtoista varainhankintaansa varten hakea eduskunnan hyväksymiä valtiontakauksia (HE 181/2008 vp — EV 110/2008 vp). Suomessa ollaan varautumassa siihen, että valtio voi tehdä pääomasijoituksen talletuspankkiin, jolle on myönnetty täällä toimilupa. Sitä koskeva hallituksen esitys on talousvaliokunnan käsiteltävänä (HE 4/2009 vp). Valtio voisi tehdä pääomasijoituksen vain toiminnaltaan terveeseen ja vakavaraisuusvaatimukset täyttävään pankkiin. Laissa tullaan säätämään yksityiskohteisesti pääomasijoituksen määrästä, ehdoista ja merkintäajasta.

Finanssivalvonnan talousvaliokunnalle antaman tiedon mukaan sillä on jatkuvat yhteydet valvottaviin ja mm. raportointi on tihennetty kuukausittaiseksi. Tarkastusten painopiste on riskienhallinnan toimivuudessa. Riskienkato-kyvyn arvioimiseksi tehdään säännöllisesti stressitestejä.

Talousvaliokunta korostaa, että Finanssivalvonnan tulee seurata tiiviisti finanssisektorin tilaa ja puuttua ajoissa havaitsemiinsa ongelmiin. Rahoitusjärjestelmän vakaa toimivuus on välttämätöntä. Sen pettämisellä olisi kohtalokkaita seurauksia reaalitaloudelle. On tärkeää, että talousvaliokunnalle annetaan tarvittavat tiedot ja että valiokunta pidetään ajan tasalla.

Pankkimaksut

Euroopan komissio julkaisi 22.9.2009 raportin kuluttajille tarjottavista rahoituspalveluista. Raportti sisältää kaikki 27 EU-maata kattavan, riippumattoman tutkimuksen pankkien maksuista. Tutkimus käsitti tilien hintoja 224 pankissa, jotka kattavat keskimäärin 81 prosenttia EU:n markkinoista.

Johtopäätöksinä todetaan, että käyttötileistä perittävät maksut ovat usein epäselviä ja verkossa annettavat hintatiedot ovat puutteellisia. Tutkimuksen tekijöille lisätietojen saanti pankeista oli hankalaa. Tilinomistajilta perittävät kustannukset vaihtelevat Italian 253 eurosta Bulgarian 27 euroon. Tilejä paljon käyttäviltä peritään enimmillään Italiassa 831 euroa ja vähimmillään Bulgariassa 27 euroa. Suomessa keskimääräinen maksu on 104 euroa, joka on keskitasoa korkeampi.

Tutkimuksen mukaan kuluttajat pitävät rahoituspalveluista annettavia tietoja vaikeaselkoisina ja puutteellisina sekä kuluttajille annettavaa neuvontaa riittämättömänä. Tutkimuksessa tilannetta Suomessa pidetään keskimääräistä parempana.

Käyttötilien omistajista ainoastaan 9 prosenttia vaihtoi palveluntarjoajaa vuosina 2007 ja 2009, kun esimerkiksi autovakuutuksen vaihtajia oli 25 prosenttia.

Rahoituslalla ryhdytään soveltamaan EU:n laajuisesti 1.11.2009 alkaen vapaaehtoisia, yh-

teisiä periaatteita, joilla helpotetaan pankkitilin vaihtamista. Komissio valvoo periaatteiden noudattamista.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että pankki-valtuusto, Finanssivalvonta ja kuluttaja-asiamies kuluttajansuojan kannalta valvovat markkinointia, sopimusehtojen selkeyttä, menettelytapojen laillisuutta ja palvelujen hinnoittelun kohtuullisuutta. Kuluttajan on myös Suomessa vaikea vertailla tarjolla olevia palveluja ja niiden hintoja. Kokonaiskustannukset riippuvat siitä, mitä palveluita asiakas käyttää. Pankkipalveluita on saatavilla kohtuullisin hinnoin, mutta palveluita käyttävät myös sellaiset henkilöt, jotka eivät syystä tai toisesta pysty hyödyntämään tarjolla olevaa tekniikkaa välttääkseen kallista henkilökohtaista palvelua ja säästääkseen maksuisa.

Uusi finanssivalvontajärjestelmä

EU:ssa valmistellaan uutta rahoitusjärjestelmän makrotason vakauden valvontaa yhteisössä ja Euroopan järjestelmäriskikomitean perustamista. Lisäksi tavoitteena on tehostaa kansallista valvontaa ja valvojien yhteistyötä. Talousvalio-

kunta on antanut valtioneuvoston kirjelmästä U 64/2009 vp uudeksi eurooppalaiseksi finanssivalvontajärjestelmäksi lausunnon TaVL 24/2009 vp. Talousvaliokunta pitää Euroopan järjestelmäriskikomitean perustamista tarpeellisenä ja sen toiminnalle asetettuja tavoitteita kannatettavina, vaikkakin erittäin haasteellisina.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että tiedonkulkua ja toimien koordinoitua eri maiden valvontaviranomaisten kesken tehostetaan sekä EU-tasolla että kansainvälisesti laajemminkin mm. ylikansallisten finanssikonsernien valvonassa. Kun finanssimarkkinoiden toiminta on valtioiden rajat ylittävää, valvonta on pyrittävä saamaan kattavaksi ja tehokkaaksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta ja

että tämä mietintö lähetetään tiedoksi eduskunnan pankkivaltuustolle.

Helsingissä 20 päivänä lokakuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Antti Rantakangas /kesk
jäs. Janina Andersson /vihr
Hannu Hoskonen /kesk
Harri Jaskari /kok
Anne Kalmari /kesk
Matti Kangas /vas

Toimi Kankaanniemi /kd
Miapetra Kumpula-Natri /sd
Jouko Laxell /kok
Petteri Orpo /kok
Markku Uusipaavalniemi /kesk
Ulla-Maj Wideroos /r.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.

VASTALAUSE

Perustelut

Pankkivaltuusto katsoo lausunnossaan, että Finanssivalvonta on hoitanut tehtävänsä kertomusvuoden aikana asianmukaisesti. Talousvaliokunta puolestaan mietinnössään korostaa Finanssivalvonnan pankkien tilan seuraamisen tärkeyttä sekä olennaisten tietojen saatavuutta. **Talousvaliokunta ei ole kuitenkaan saanut Finanssivalvonnalta toistuvista pyynnöistä huolimatta riittävää selvitystä pankkisektorimme va-kuustilanteesta.**

Mielestämme talouden analysoinnissa ja ennustamisessa Suomen Pankki ja Finanssivalvonta ovat epäonnistuneet pahoin ja kerrannaisvaikutukset Suomen talouteen tulevat olemaan merkittävät. Lisävahinkojen välttämiseksi ehdotamme eduskunnan pikaisesti ryhtyvän toimiin kansainvälisen ja kotimaisen talousennustamisen kehittämiseksi.

Edustaja Uusipaavalniemen vastalause talousvaliokunnan mietinnön TaVM 10/2007 vp — HE 80/2007 vp yhteydessä 7.12.2007 kiteyttää lyhykäisyydessään perusasian, joka olisi pitänyt mm. Finanssivalvonnan, Suomen Pankin, valtioneuvoston ja valtionvarainministeriön ymmärtää sekä tomissaan huomioon ottaa.

Lainaus mietinnön TaVM 10/2007 vp — HE 80/2007 vp vastalauseesta: "Maailmalla vallitseva luottoekspansio on räjähtämässä hetkellä millä hyvänsä, ja kiinteästä tuotanto-omaisuudesta kannattaa pitää kiinni ainakin niillä sektoreilla, joita Suomessa merkittävästi jatkossakin tarvitaan. Talousennusteiden laatiminen pohjautuu valitettavasti maassamme pitkälle edelleenkin yksinomaan niihin samoihin taloustieteiden oppeihin, jotka eivät tähän mennessäkään ole pystyneet ennustamaan taantumaa tai lamaa edes silloin, kun kriisi on jo vahvasti päällä.

Euroalueen bruttokansantuote oli vuonna 2006 noin 8 400 miljardia euroa. Uutta velkaa on otettu kiihtyvällä tahdilla, vuosivauhdin ollessa

viimeaikoina jo yli 1 000 miljardia euroa. Pikaisella päässälaskullakin voidaan jo noiden kahden luvun perusteella todeta, että euroalueen talouskasvun tulisi olla aivan jotain muuta kuin mitä on. Matemaattinen mahdottomuus luottomäärän, joka euroalueella tällä hetkellä on jo 14 200 miljardia euroa, edelleen kiihtyvälle nostamiselle tulee vastaan piakkoin, ellei ole jo tul- lut. Rahamarkkinoiden romahtaminen voidaan estää vain rajulla inflaatiolla EKP:n toimin.

Suomessa asuntokuplan olemassaolo on itses- tään selvää, vaikka viralliset tahot toistuvasti muuta väittävät. Luotonottokyky on ajettu ääriinsä osalle kansasta asuntolainojen kautta, ja asuntojen hintojen kääntyminen voimakkaaseen laskuun erittäin vahingollisine sivuvaikutuksi- neen on jo lähellä."

Pankkivaltuuston kertomuksessa todetaan: "Alun perin pelkästään amerikkalaisia subpri- me-asuntoluottoja koskenut luottotappio-ongel- ma laajeni kuitenkin nopeasti koko amerikka- laispankkien lisäksi myös Euroopan pankkisek- toriin". Huomattavasti suurempimerkityksinen euroalueen oma luottokupla on jäänyt liian vä- häiselle huomiolle, vaikka kupla on jo puhjen- nut.

Euroalueella uutta luottoa syntyi suurimmil- laan jopa 2 000 mrd euroa vuodessa, joka on omiaan vääristämään omaisuusarvoja. Ostovoi- maan on siis työnnetty luotonotolla 2 000 mrd euron katalysaattori, joka loppuessaan aikaan- saa kuntien ja valtioiden velkaantumisen, tehtai- den alasajoja ja suurtyöttömyyttä. Kierre pahe- nee työttömyyden lisääntyessä ja kotitalouksien maksuvoiman heiketessä.

Globaali luottokupla on tullut tiensä päähän, ja mikäli syy-seuraussuhteet ymmärretään talou- dessa väärin, tulevat seuraukset olemaan valtioi- den ja kansalaisten kannalta katastrofaaliset vir- heellisten johtopäätösten ja tätä kautta päätösten myötä.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan kannanoton:

1. Eduskunta edellyttää Finanssivalvonnan kiireellisesti valmistelevan talousvaliokunnan pyytämän aineiston.

2. Eduskunta kiinnittää vakavaa huomiota siihen, ettei nyt vallitsevaa kansainvälistä talouskriisiä ole pystytty ajoissa ennakkoimaan.

3. Eduskunta edellyttää Suomen Pankin, Finanssivalvonnan ja pankkivaltuuston ryhtyvän pikaisesti toimeen kansainvälisen ja kotimaisen talouden ennustamisen kehittämiseksi.

Helsingissä 20 päivänä lokakuuta 2009

Markku Uusipaavalniemi /kesk

Matti Kangas /vas